

SEKTÖR RAPORLARI

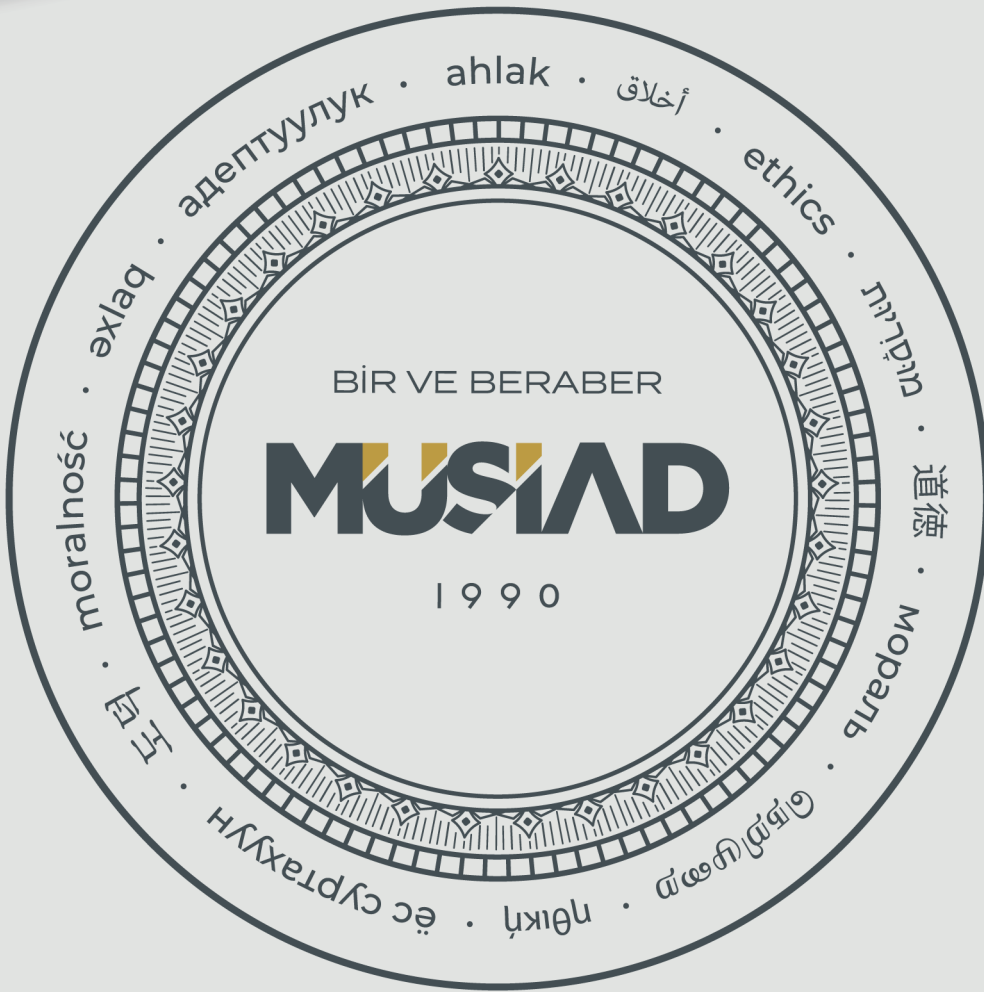
SEKTÖR RAPORLARI ÖZETİ 2025

MUSIAD

MÜSİAD
SEKTÖR RAPORLARI ÖZETİ
2025

**TÜRKİYE YÜZYILI'NDA
ÜRETİCİ GÜÇ OLMAYA
DEVAM EDİYORUZ**

SUNUŞ

Değerli Okurlar,

Türkiye ekonomisinin lokomotif gücü olan sektörlerimiz, hızla değişen küresel dinamiklere uyum sağlarken, üretimden teknolojiye, tarımdan lojistiğe kadar pek çok alanda ülkemizin sürdürülebilir büyüme hedeflerine katkıda bulunmaktadır.

MÜSİAD olarak, iş dünyamızın gelişimine rehberlik etmek, sektörlerin mevcut durumlarını analiz etmek ve geleceğe yön verecek adımların belirlenmesine katkıda bulunmak amacıyla hazırladığımız sektör raporlarıyla, kapsamlı bir perspektif sunuyoruz. MÜSİAD'ımızın uzun yıllara dayanan tecrübesi ve titizlikle yürüttüğü çalışmaların bir sonucu olarak hazırladığı 17 sektör raporunu paylaşmanın da onurunu yaşıyoruz.

MÜSİAD, kuruluşundan bu yana iş dünyasının ve toplumun ihtiyaçlarına çözüm üretmek, ekonomimize katkı sağlamak ve geleceğe yön verecek politikalar geliştirmek adına kapsamlı raporlar hazırlamayı ilke edinmiştir. Bugüne kadar yayımladığımız raporlar, sadece sektörlerle değil, aynı zamanda topluma ve ülkemizin ekonomik kalkınma hedeflerine ışık tutan birer rehber olmuştur. Hazırladığımız bu yeni 17 sektör raporu, iş dünyasındaki gelişmeleri, sektörel dinamikleri ve geleceğe yönelik öngörülerini detaylı bir şekilde ele almaktadır. Raporlarımız, iş insanlarının stratejik kararlarına yön verecek bilgiler sunarken, aynı zamanda toplumsal refahı artırmayı hedefleyen öneriler de içermektedir.

Bu yıl yayımladığımız **Basım, Yayın ve Medya, Dijital Dönüşüm, Enerji ve Çevre, Finansal Hizmetler ve Danışmanlık, Gıda-Tarım ve Hayvancılık, Hizmetler, İnşaat ve Yapı Malzemeleri, Kimya-Metal ve Maden, Lojistik, Makine, Mobilya ve Dayanıklı Tüketim, Otomotiv ve Ulaşım Araçları, Perakende, Sağlık, Savunma Sanayi, Tekstil-Deri ve Hazır Giyim ile Turizm** sektör raporları ise kendi alanında detaylı analizler sunarak, iş dünyamızın stratejik kararlarını desteklemektedir.

Bu raporlarla, sektörlerin güçlü ve zayıf yönlerini, karşılaştıkları fırsatları ve riskleri değerlendiriyor; rekabet avantajlarını artıracak yol haritalarını iş dünyamızın hizmetine sunuyoruz. İş insanlarımızın küresel rekabette güçlü bir konum elde etmesi, sürdürülebilir büyüme ve yenilikçi çözümler üretmesi adına bu çalışmaların önemli bir rehber niteliği taşıdığına inanıyoruz.

Bu kıymetli çalışmaların hazırlanmasına katkı sağlayan tüm sektör temsilcilerimize, akademisyenlerimize ve iş dünyamızın değerli paydaşlarına teşekkür ediyor; raporlarımızın ülkemiz ve iş dünyamız için hayırlı olmasını temenni ediyoruz.

Saygılarımızla,

**MÜSİAD Sektör Kurulları ve
Fuar Forum Komisyonu**

MEDYANIN GÜCÜ, EKONOMİNİN GELECEĞİ

Türkiye Basım ve
Yayın Sektörü

10,2 milyar \$

Üç yılda büyüme
%5

BASIM, YAYIN VE MEDYA SEKTÖR RAPORU

“Hedef, uluslararası yayıncılık sıralamasında ilk 5’e girmek”

Türkiye’de basım, yayın ve medya sektörü hem hacim hem de istihdam açısından son yıllarda istikrarlı bir büyüme göstermektedir. 2023 yılında Türkiye basım ve yayın sektörü, 10,2 milyar dolarlık bir büyüklüğe ulaşmıştır. 2023-2028 yılları arasında sektörün yıllık ortalama %5 oranında büyümesi beklenmektedir. 2024 yılında toplam 413 milyon 860 bin 263 kitap üretilmiştir. Bu, bir önceki yıla göre %3,38’lik bir artışı göstermektedir. Türkiye’de 2 binden fazla kayıtlı yayıncı bulunmaktadır. Türkiye’deki sektörel istihdam oranları “Kültürel İstihdam” olarak genel bir kapsamda ele alınmış olup toplam istihdamın %2,3’ünü oluşturmaktadır. Mevcut verilere göre, 2022 yılında resmi ilan yayını yapan 964 gazetede toplam 6.687 fikir işçisi çalışmaktadır. Medya endüstrisinde ise toplam kayıtlı istihdam 347.691 kişidir. Bu, Türkiye’deki toplam kayıtlı istihdamın yaklaşık %1,5’ine denk gelmektedir. Türkiye’nin basım, yayın ve medya sektörü, küresel ölçekte de belirli bir paya sahiptir. 2021 yılı verilerine göre, Türkiye medya yatırımları büyüklüğü açısından dünyanın 25. büyük pazarıdır ve toplam hacim içinde payı %0,47’dir. Küresel eğlence ve medya sektörü gelirlerinin 2028 yılına kadar 3,4 trilyon ABD dolarına ulaşması beklenmektedir.

Bu veriler, Türkiye’de basım, yayın ve medya sektörlerinin hem ekonomik büyüklük hem de istihdam açısından önemli bir yer tuttuğunu ve küresel pazardaki yerini ve büyüme potansiyelini göstermektedir.

Türkiye’nin dünya yayıncılık sektöründe 11. sırada yer aldığı belirtilmektedir. Hedef, uluslararası yayıncılık sıralamasında ilk 5’e girmektir. Türkiye’deki basım, yayın ve medya sektörünün gelişiminin önündeki en önemli sorunlar ve riskler politik, mevzuatsal ve stratejik alanlarda yoğunlaşmaktadır. Bu sorunlar sektörün sürdürülebilir büyümesini ve uluslararası rekabet gücünü olumsuz etkileyebilmektedir. İşte bu bağlamda en kritik sorunlar ve riskler; Dijital Dönüşüme Yeterince Ayak Uyduramama, Mevzuatsal Belirsizlikler ve Düzenlemeler, Dezenformasyon ve Güven Sorunu, Ekonomik Zorluklar ve Artan Maliyetler, Uluslararası Rekabet ve Yerli İçerik Eksikliği olarak sıralanmaktadır.

Türkiye’deki basım, yayın ve medya sektörünün gelişimi için üç önemli fırsat ve somut öneriler ise şu şekilde özetlenebilir:Sektörün gelişimi bağlamında öne çıkan 3 fırsat; Dijitalleşme ve Yeni Medya Platformları, Kültürel ve Dilsel Zenginlik ve Yerli Üretim ve İhracat Potansiyelidir.

Bu kapsamda sektöre ve politika yapıcılara yönelik öneriler;

- Yerli Dijital Medya Platformlarının Desteklenmesi,
- Yayıncılık ve Medya İhracatını Artırmak İçin Bir “Medya ve Kültür İhracat Stratejisi” Geliştirilmesi,
- Medya Okuryazarlığının Artırılması ve Dezenformasyonla Mücadele olarak özetlenmektedir.

Bu öneriler, sektörün gelişimi ve sürdürülebilir büyümesi için hayati öneme sahiptir. Hem politika yapıcılarının hem de sektör temsilcilerinin bu alanlara yatırım yapması, Türkiye’nin medya ve yayıncılık alanında uluslararası rekabet gücünü artıracaktır.

EN İYİ BOYKOT ÜRETMEKTİR

Bilgi ve İletişim
Teknolojileri Sektörü
büyümesi

%83

Yazılım ihracatı
büyümesi

%92

DİJİTAL DÖNÜŞÜM SEKTÖR RAPORU

“Türkiye’de Bilgi Teknolojileri (BT) sektörünün stratejik hedefleri, ülkenin ekonomik kalkınma, dijital dönüşüm ve uluslararası rekabet gücünü artırma hedefleriyle yakından ilişkilidir.”

Türkiye’de bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT) sektörü, 2023 yılında TL bazında %83 büyüyerek 784,6 milyar TL’lik bir hacme ulaşmıştır. Bu büyüklüğün 402,2 milyar TL’si bilgi teknolojileri, 382,4 milyar TL’si ise iletişim teknolojileri alanındadır. Sektörün dolar bazındaki büyüklüğü ise %27’lik artışla 33 milyar dolara yükselmiştir. Küresel BT pazarının büyüklüğünün 5 trilyon dolar civarında olduğu göz önüne alındığında, Türkiye’nin bu sektördeki payı yaklaşık %0,66’dır.

İstihdam açısından, BİT sektöründe çalışan sayısı %11 artışla 237 bin kişiye ulaşmıştır. Sektörün ihracatı da %85 artışla 58 milyar TL’ye ulaşırken, bu ihracatın büyük kısmını bilgi teknolojileri yazılım kategorisi oluşturmakta ve yazılım ihracatı %92 büyüyerek 52 milyar TL’ye ulaşmıştır.

Özetle; Türkiye BT sektörü hem hacim hem de istihdam açısından önemli bir büyüme göstermektedir. Türkiye’nin BT sektörü, son yıllarda hızlı bir büyüme göstermektedir. Özellikle yazılım sektöründe, 2023-2028 yılları arasında yıllık ortalama %10’luk bir büyüme oranı öngörülmektedir; bu oran, dünya genelindeki %5’lik büyüme tahmininin üzerindedir. Bu durum, Türkiye’nin küresel BİT pazarındaki payının artma potansiyeline işaret etmektedir. Ancak, Türkiye’nin mevcut %0,66’lık payı, küresel BT pazarında daha üst sıralara çıkabilmek için sektörün daha fazla gelişmesi gerektiğini göstermektedir. Bu bağlamda, genç ve yetenekli insan kaynağı, artan hizmet talebi ve sektörel yatırımlar, Türkiye’nin BT sektöründeki konumunu güçlendirmek için önemli fırsatlar sunmaktadır.

Türkiye’de Bilgi Teknolojileri (BT) sektörünün stratejik hedefleri, ülkenin ekonomik kalkınma, dijital dönüşüm ve uluslararası rekabet gücünü artırma hedefleriyle yakından ilişkilidir. Bu hedefler, yerel ve küresel rekabet gücünü artırmak, sürdürülebilir büyümeyi sağlamak ve inovasyonu teşvik etmek gibi unsurları içermelidir. Bu bağlamda mevcut hedefler ve olması gereken stratejik hedefler şunlar olmalıdır:

- Dijital Dönüşümün Sağlanması
- Yerel Teknolojilerin Geliştirilmesi
- Eğitim İnsan Kaynağı ve Yetenek Geliştirme
- İnovasyon ve Ar-Ge
- Veri Güvenliği ve Siber Güvenlik
- Küresel Pazarlar ve İhracatın Artırılması
- Yeşil Teknolojiler ve Sürdürülebilirlik
- Dijital Ekosistemin Güçlendirilmesi

BT sektörünün stratejik hedefleri, Türkiye’nin dijital çağda rekabetçi bir konuma ulaşması için kapsamlı bir vizyonla şekillendirilmelidir. Özellikle yerli teknoloji üretimi, yetkin insan kaynağı yetiştirme ve uluslararası iş birlikleri gibi konular öncelikli olmalıdır. Sektörün gelişimi bağlamında öne çıkan 3 fırsat; Yapay Zekâ ve Büyük Veri Alanında Yatırımlar, İhracat Odaklı Yazılım ve Hizmet Geliştirme ve Dijital Altyapının Güçlendirilmesi ve 5G Yayılımıdır. Bu fırsatların değerlendirilmesi, Türkiye’nin BT sektörünün uluslararası arenada rekabetçi bir konuma ulaşmasına ve ekonomik kalkınmaya önemli katkılar sağlamasına yardımcı olabilir.

TÜRKİYE'NİN ENERJİ DEVRİMİ: YENİ KÜRESEL NORMALİN KAPILARI AÇILIYOR!

Yenilenebilir Enerjide
2035 hedefi

120 Bin MW

Kurulu güç

100 Milyar \$

Yatırım

ENERJİ ve ÇEVRE SEKTÖR RAPORU

“Ülkemizin 2053 Net Sıfır Emisyon hedefi enerji ve çevre sektörü açısından en önemli “Kızıllema” hedefidir.”

Kendi içerisinde birçok alt kırılımlara sahip olan enerji ve çevre sektörü, elektrik üretimi tarafından değerlendirildiğinde Türkiye’de yıllık ortalama 10 bin MW yeni kurulu güç devreye alınmakta, bunun karşılığı olarak sadece bu alanda yıllık 6,5-7 milyar dolar seviyesinde yatırım yapılmaktadır. Henüz devreye alınamamış olmakla birlikte tek başına nükleer enerji santrali için 2015 - 2025 yıllarına ilişkin olarak 20 milyar dolar seviyesinde bir yatırım yapılmıştır. Yine ülkemizin doğalgaz ve petrol tüketimlerine bakıldığında yıllık 50 milyar metreküp seviyesinde doğal gaz, 360 milyon varil seviyesinde petrol tüketimi yapılmaktadır. Bu iki unsur için yıllık oluşan tüketim hacmi 50 milyar dolar üzerinde seyretmektedir.

Elektrik üretim, iletim ve dağıtım, doğal gaz üretim ve dağıtım, petrol üretim ve dağıtım, iklimlendirme sektörü, atık ve çevreye ilişkin diğer tüm alanlar dikkate alınırsa toplamda 150 bin kişinin üzerinde çalışanın istihdam edildiği bir sektörü ifade etmektedir. Küresel elektrik kurulu gücü 9000 GW (gigawatt) üzerindedir. Türkiye’de bu rakam 2024 sonu itibarıyla 120 GW seviyesinde olup, küresel gücün %1,3’ünü temsil etmektedir. Küresel yıllık petrol tüketimi 30 milyar varil seviyesinde iken, Türkiye bu rakamın 360 milyon varille %1,2’sini tüketmektedir. Karbon emisyonlarının azaltılmasına ilişkin küresel trendler ve Türkiye 2053 Net Sıfır Emisyon hedefi bu dönüşümün ana tetikleyicisidir. 2035 yılına ilişkin yenilenebilir enerji kurulu güç hedefi, mevcut güç olan 67 bin MW’lık kurulu gücün 2035’e kadar 120 bin MW’a yükseltilmesi ve iletim, dağıtım yatırımları ile 10 yıl içinde sadece bu alana 100 milyar dolar üzerinde yatırım yapılması beklenmektedir.

İklim Kanunu, Karbon Piyasalarının İşletilmesine İlişkin Yönetmelik, Emisyon Ticaret Borsası ve Yeşil Taksonomi Yönetmelikleri ile desteklenecek pozitif büyüme hem enerji tarafında yenilenebilir odaklı önemli bir büyüme yaşanmasını hem çevre, ulaşım, sanayi, tarım ve müteahhitlik sektörlerinde daha düşük emisyonlu, temiz ve sürdürülebilir kaynakların ön plana çıkmasını sağlayacaktır. Bu ana politikalarımız küresel trendlerle uyumlu ve ülkemizin belirlediği stratejik hedeflere uyumluluk açısından tutarlı görünmektedir. Ülkemizin kurulu elektrik gücünde önümüzdeki yıllarda yıllık 10 bin MW seviyesinde artış beklenmektedir. 2035 yılına kadar bu trendin devam etmesi, özellikle yenilenebilir kaynaklar lehine yıllık 10 milyar dolara varan seviyelerde yatırım yapılması öngörülmektedir. Enerji dağıtımı, çevre, geri dönüşüm, ulaşımın elektrifikasyonu gibi alanlarda yapılacak yatırımlar dikkate alındığında önümüzdeki yıllarda düzenli biçimde 20 milyar doların üzerinde yıllık hacme sahip bir piyasadan bahsediyor olacağız.

Ülkemizin 2053 Net Sıfır Emisyon hedefi enerji ve çevre sektörü açısından en önemli “Kızıllema” hedefidir. Bununla birlikte 2024 - 2030 İklim Değişikliği Uyum ve Azaltım Eylem Planı devletin bu alandaki temel düzenleme ve faaliyetlerini tek tek sıralamaktadır. Düşük emisyonlu ve yeşil dönüşüm ekonomisine geçişin hızlandırılması en kritik adımdır. Bunun sağlanması için birinci olarak ivedilikle sürdürülebilir finansman olanakları geliştirilmesi ve sektörün kullanımına açılmalıdır, ikincisi mevzuat tarafında sürekli değişkenlik arz eden yeni düzenlemelerin sayısı azaltılarak, daha öngörülebilir, şeffaf bir piyasa kurulmalıdır, üçüncü olarak yerel yönetimler başta olmak üzere kamu ve özel sektörün bu alanlara geçişini kolaylaştırmak adına en üst seviyeden bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmalarına hız verilmelidir.

GÜÇLÜ EKONOMİ SÜRDÜRELEBİLİR GELECEK

Bankacılık sektörü
aktif büyüklüğü

31 trilyon ₺

2024 sonu portföy
büyüklüğü

6 trilyon ₺

FİNANSAL HİZMETER, DANIŞMANLIK ve EĞİTİM SEKTÖR RAPORU

“Sektörde yaşanan gelişmeler, yatırımcılar için cazibesini ve Türkiye’deki büyüme potansiyelini açıkça göstermektedir.”

Finans sektörü diğer sektörlerden farklı olarak çok geniş kapsamlı bileşenlere sahip bir yapıdır. Bu bileşenler; Bankacılık Kurumları, Sermaye Piyasası ve Yatırım Kuruluşları, Sigorta ve Emeklilik Kuruluşları, Finansal Kiralama ve Faktoring, Finansal Teknolojiler şeklinde özetlenebilir. Mikro finans ve alternatif finans kuruluşları değerlendirme kapsamına alınmamıştır.

2024 yılı sonu itibariyle Türkiye bankacılık sektörünün aktif büyüklüğü 31 trilyon 160 milyar TL olmuştur ve 2023 yılında Türkiye bankacılık sektörünün net kârı 603,6 milyar TL olarak gerçekleşirken, 2024 yılı Kasım ayı itibariyle 584,1 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Bu veriler yılın aynı dönemine göre net karlarda toplamda %9'luk bir büyümeyi ifade etmektedir.

2023 yılı sonunda Türkiye’de portföy yönetim şirketlerinin yönettiği toplam portföy büyüklüğü 2.8T TL iken 2024 yılı sonunda bu rakam 6T TL’yi aşmıştır.

2024 yılı sonunda Türkiye’de finansal teknolojiler sektöründe toplam 845 şirket bulunurken, bunların 696’sı aktif olarak faaliyet göstermiştir. Sektör, özellikle dijital ödeme sistemleri, mobil POS çözümleri, blockchain teknolojileri ve mikrofinans alanlarında öne çıkmıştır. Yılın ilk yarısında FinTech girişimleri, yaklaşık 300 milyon dolarlık yatırım alırken, ikinci çeyrekte toplam startup yatırımları bir önceki yılın aynı dönemine göre dört kat artarak 558,8 milyon dolara ulaşmıştır. Bu yatırımların en büyük 10 işleminden 3’ünün FinTech alanında gerçekleşmesi, sektörün yatırımcılar için cazibesini ve Türkiye’deki büyüme potansiyelini açıkça göstermektedir.

Türkiye’de finansal kiralama ve faktoring sektörleri anlamlı bir büyüme kaydetmiştir. Finansal kiralama sektörü, 2023’te alacaklarını %60 oranında artırarak 189 milyar TL seviyesine çıkarmış, aktif büyüklüğü ise %66’lık bir artışla 272 milyar TL’ye ulaşmıştır.

İşlem hacmindeki %90,3’lük sıçrama, rakamı 128 milyar TL’ye taşımıştır. 2024’te bu eğilim devam etmiş ve Haziran itibarıyla aktif büyüklük 294,4 milyar TL’ye, alacaklar ise 203,5 milyar TL’ye yükselmiştir. Faktoring sektörü, 2023 yılında %54,7’lik bir artışla alacaklarını 196,9 milyar TL’ye çıkarmış, aktif büyüklüğü %57,5 artış göstererek 213,6 milyar TL’ye ulaşmıştır.

İşlem hacmindeki büyüme ise %103’ü bulmuş ve toplamda 820 milyar TL’ye varmıştır. 2024 yılına gelindiğinde faktoring sektöründe Mart ayı itibarıyla ciro 253,1 milyar TL’ye ulaşırken, Eylül’de bu rakam 832 milyar TL olarak kaydedilmiştir. Her iki sektör de bu dönemlerde kayda değer gelişim göstererek ekonomideki yerini sağlamlaştırmıştır.

TARIM STRATEJİK GÜÇTÜR, TEKNOLOJİYLE BÜYÜR, BİRLİKTE ÜRETEENLER GELECEĞİ KURAR

Avrupa tarım ekonomisi sıralaması

1.

Bir sonraki yıl hedef ihracat

40 Milyar \$

GIDA, TARIM VE HAYVANCILIK SEKTÖR RAPORU

“Tarım sektörü, hem geniş arazi varlığı hem de yüksek istihdam oranıyla ülkenin temel kalkınma ve gelir kaynaklarından biri olmaya devam etmektedir.”

Türkiye’nin toplam yüzölçümü 78 milyon hektar olup, yaklaşık üçte biri olan 24 milyon hektarı ekilebilir tarım arazisidir. Bu 24 milyon hektarlık tarım arazisinin 8,5 milyon hektarı ekonomik olarak sulanabilir niteliktedir. Hâlihazırda 8,5 milyon hektarın yaklaşık %81,9’u sulanarak üretime kazandırılmıştır. Bu oran, üretim verimliliğini artırmada sulamanın kritik öneme sahip olduğunu gösterir. Tarım sektörü, Türkiye’de istihdam edilen nüfusun %14,8’ini barındırmaktadır. Özellikle kırsal bölgelerde tarım, ana geçim kaynağı olmayı sürdürmektedir.

2022 verilerine göre Türkiye, Avrupa tarım ekonomisinde 1., küresel tarım ekonomisinde ise 10. sırada yer alarak önemli bir üretim hacmine sahip olduğunu göstermektedir. 2024’te tarım ihracatı 36,2 milyar dolar seviyesine ulaşarak rekor kırmıştır (toplam ihracatın yaklaşık %16’sı). Bu veriler ışığında tarım hem geniş arazi varlığı hem de yüksek istihdam oranıyla ülkenin temel kalkınma ve gelir kaynaklarından biri olmaya devam etmektedir. Türkiye, iklim çeşitliliği sayesinde meyve-sebze, bakliyat, tahıl, kuruyemiş ve hayvansal ürünler gibi çok sayıda ürün grubunda rekabetçidir. ABD ve Almanya gibi büyük pazarlara yapılan ihracatta (kuru meyve, meyve-sebze mamulleri vb.) istikrarlı artışlar görülmektedir. Bu bağlamda 2025 yılı için 40 milyar dolar ihracat hedefi öngörülmektedir.

Sulanabilir arazilerin tamamının (8,5 milyon hektar) etkin şekilde kullanılmasıyla ürün veriminin artırılması hedeflenmelidir. AB Yeşil Mutabakat ve diğer uluslararası gıda güvenliği standartlarına uyum, sektörün rekabetçiliğini artıracaktır. Birleşmiş Milletler’in 2025’i “Uluslararası Kooperatifler Yılı” ilan etmesi çerçevesinde, özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerin kooperatif çatısı altında birleşerek üretim, pazarlama ve finansman konularında ölçek ekonomisi yaratmaları hedeflenmelidir. Tarımsal teknolojilere (akıllı sulama, drone, yapay zekâ tabanlı üretim takip sistemleri vb.) yapılacak yatırımlar, verimliliği ve ihracatta rekabet gücünü artıracaktır. Küresel iklim ve jeopolitik risklerin yönetilebilmesi hâlinde, Türkiye’nin geniş ürün yelpazesi ve coğrafi avantajları sayesinde bu büyüme ivmesinin devam etmesi öngörülmektedir. Sulama altyapısının tamamlanması, modern üretim tekniklerinin yaygınlaştırılması ve girdi maliyetlerinin kontrol altında tutulmasıyla, üretim hacminde ve ihracatın niteliğinde (daha katma değerli ürünler) artış hedeflenmektedir.

Bu çerçevede sektöre ilişkin en önemli 3 sorun; İklim Değişikliği ve Aşırı Hava Olayları, Üretim Maliyetlerinin Artması ve Jeopolitik Gerilimler ve İhracat Kısıtlamalarıdır. 3 temel risk ise Mevzuat ve Politika Değişiklikleri, Sürdürülebilirlik Standartlarına Uyum Eksikliği ve Korumacılık ve Küresel Rekabet olarak tespit edilmiştir. Söz konusu sorun ve risklerle beraber, sektörün önemli fırsat alanları sunduğu gözlenmektedir. Böylece Türkiye, Avrupa’da 1’inci, dünyada ise 10’uncu konumunu koruyarak ihracatta 36,2 milyardan 40 milyar dolar seviyesine çıkmayı hedeflerken, kooperatifleşme, dijitalleşme ve sürdürülebilirlik temelli dönüşüm stratejileriyle rekabetçi gücünü pekiştirecek; jeopolitik riskler ve iklim krizi gibi zorluklar, doğru politika ve yatırımlarla fırsata dönüştürülebilecektir.

YERELDEN KÜRESELE, SÜRDÜRÜLEBİLİR GASTRONOMİ

2028 Küresel pazar büyüklüğü

4.43 Trilyon \$

Yiyecek içecek sektörü 3 yıllık büyüme

%86

HİZMETLER SEKTÖR RAPORU

“Türkiye, 100 binden fazla yiyecek-içecek işletmesi ve 1 milyonu aşkın çalışanıyla dünya sıralamasında güçlü bir işgücü potansiyeline sahiptir.”

2022 yılı itibarıyla, Türkiye’de yiyecek-içecek imalat sektöründe 53.000 firma faaliyet göstermektedir. Yerli ve ithal ürün tedarikiyle hem yurt içi hem de yurt dışı pazarlarına ürün sağlayan sektör, büyümesini tüketicilerin kolay ulaşım taleplerine dayandırmaktadır. Gıda perakendeciliği ve tüketim talebi açısından bakıldığında Türkiye’nin gıda perakende sektörü 2022 yılında, 93 milyar doları aşan satış hacmi ile büyümeye devam etmiştir.

Türkiye’nin yiyecek-içecek sektörü, hem imalat hem de perakende tarafında büyümeye devam eden bir alan olarak öne çıkmaktadır. Bu büyümenin sürdürülebilir olması için ekonomik istikrarın sağlanması, tüketici taleplerine hızlı cevap verilmesi ve ihracatın artırılması önem taşımaktadır. Bu kapsamda Türkiye, 100 binden fazla yiyecek-içecek işletmesi ve 1 milyonu aşkın çalışanıyla dünya sıralamasında güçlü bir işgücü potansiyeline sahiptir. Küresel yiyecek-içecek pazarının büyüklüğü 2021 yılında 2,52 trilyon dolar olarak belirlenmiştir ve bu pazarın 2028 yılında 4,43 trilyon dolara ulaşması beklenmektedir. Türkiye’de ev dışı kişi başı tüketim harcamaları 245 dolar iken, bu rakam Avrupa’da ortalama 843 dolardır. Bu, Türkiye’nin hâlâ büyüme aşamasında olduğunu göstermektedir. Özetle Türkiye, küresel pazarda güçlü bir büyüme eğilimi göstermesine rağmen hâlâ büyük ölçüde potansiyelini gerçekleştirme aşamasındadır. Sürdürülebilirlik, dijitalleşme, markalaşma ve uluslararası ticaret gibi stratejik alanlara odaklanması, Türkiye’nin dünya pazarındaki payını artırmasına katkı sağlayacaktır. Mevcut Stratejik Hedefler kapsamında rekabet gücünün işletmelerin pazardaki konumlarını güçlendirebilmesi için stratejik planlama ve analiz süreçlerine daha fazla önem verilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda iç ve dış çevre analizi yapılarak rakipler ve pazar dinamikleri hakkında bilgi sahibi olunmalıdır.

2023 yılında 415,55 milyar TL olan pazar büyüklüğünün 2026 yılına kadar 772,4 milyar TL’ye ulaşması beklenmektedir. Bu büyüme, yıllık yüksek enflasyon ve artan tüketici talebiyle desteklenmektedir. Sektöre küresel pazarda konumundan bakıldığında ise, küresel yiyecek-içecek pazarının büyüklüğünün 2028 yılına kadar 4,43 trilyon dolara ulaşması beklenmektedir. Türkiye, özellikle tarımsal ürünlere dayalı üretim ve ihracat avantajıyla bu pazarda etkisini artırma potansiyeline sahiptir. Türkiye’nin büyüme hedeflerine ulaşılabilmesi için sektörün dijitalleşme, sürdürülebilirlik ve inovasyon gibi stratejik alanlarda ilerlemesi ve uluslararası pazarlardaki rekabet gücünü artırması kritik önemde görülmektedir.

İç ve dış politikadaki belirsizlikler, sektöre yurt dışından gelen turist sayısında düşüşlere neden olarak pazarın daralmasına yol açmaktadır. Turizm pazarında yabancı şirketlerin hâkimiyeti, yerel firmaların rekabet gücünü zayıflatmaktadır. İşlenmiş gıdalar ve katkı maddelerine yönelik mevzuat eksiklikleri, sektörde kalite kontrolü zorlaştırmakta ve tüketicinin güvenini azaltmaktadır. Kayıt dışı üretim ve gıda güvenilirliği konusunda bilgi eksiklikleri, sektörün hem yurt içi hem de uluslararası pazardaki itibarını zedeleyebilecek ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Enflasyon oranları ve ekonomik dalgalanmalar, işletmelerin fiyat politikalarında sürekli değişikliklere neden olmaktadır. İleri tarım teknolojileri ve atık yönetimi uygulamalarıyla sürdürülebilirlik artırılmalı; bu aynı zamanda maliyet tasarrufu ve müşteri memnuniyetine olumlu etkilerinin olacağı beklenmektedir.

TÜRKİYE YÜZYILINDA KONUTA ERİŞİLEBİLİRLİK İÇİN SEFERBERLİK VAKTİ

Türkiye'nin yıllık
konut ihtiyacı

1 Milyon

İnşaat sektörünün
ekonomideki payı

%30

İNŞAAT VE YAPI MALZEMELERİ SEKTÖR RAPORU

“Diğer sektörler üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkileri dikkate alındığında, inşaat sektörünün Türk ekonomisindeki payı %30'lara ulaşmaktadır.”

İnşaat sektörü 2023 yılının tüm çeyreklerinde ve yılın tamamında genel ekonominin üzerinde büyümüştü. Bu eğilim 2024 yılında da devam etmiştir. Kasım ayı sektör verilerine göre 2024 yılının üçüncü çeyrek döneminde genel ekonomi yüzde 2,1 inşaat sektörü ise yüzde 9,2 büyümeye göstermiştir. İnşaat sektörü özel koşulları içinde yılın üçüncü çeyrek döneminde de genel ekonominin üzerinde performans sergilemiştir. Sıkılaştırma politikaları birçok sektörde yavaşlamaya neden olurken inşaat sektörü daha sınırlı etkilenmiştir. Sonuçlara göre gayrimenkul sektöründe büyümeye yüzde 2,5 ile zayıflamıştır.

GSYH'nin yaklaşık %6'sını oluşturan ve 1,5 milyon kişiye istihdam sağlayan inşaat sektörü Türkiye'nin ekonomik kalkınmasında çok önemli bir rol oynamaktadır. Diğer sektörler üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkileri dikkate alındığında, inşaat sektörünün Türk ekonomisindeki payı %30'lara ulaşmaktadır. Türkiye'de son 10 yılda ortalama 1,3 milyon adet konut satılmıştır. İçerisinde bulunduğumuz yılda ise 1,5 milyon yaklaşması beklenmektedir. Türkiye'de konut ihtiyacına neden olan etmenlerin başında nüfus artışı, göç hareketleri, kentleşme, son yıllar da mülteci, sığınmacı gibi göçmen nüfusunda yaşanan hızlı hareketler ile ekonomik sorunlar sosyal konut ihtiyacı üzerinde doğrudan etkiye sahipken; son olarak 2023 yılı Şubat ayında yaşadığımız Kahramanmaraş merkezli doğal afetin etkilediği kitlesel göç ve ani konut talebi sorunun daha da büyümesine neden olmuştur. Mevcut konut stokunun eskimesi ve plansız yapılaşma konut sorununun büyümesinde ve konut açığının artmasında etkili olmaktadır.

Ülkemizde yıllık konut ihtiyacının 800 bin ile 1 milyon arasında olduğu tahmin edilmektedir. Ancak son yıllarda artan inşaat maliyetleri, azalan arsa stokları ve sektörün daralması nedeniyle konut üretiminde azalma görülmektedir.

Türkiye'deki Toplu Konut İdaresi (TOKİ), ülke genelinde konut sorununun çözümü amacıyla oluşturulan politikaların uygulamasında kamu tarafında etkin bir kuruluş olarak varlığını sürdürmektedir. Diğer taraftan 2024-2028 dönemi için hazırlanan 12. Kalkınma Planının temel amacı, konut politikalarında sürdürülebilir kentsel çevre için konut planlaması ve yönetiminin bütüncül olarak ele alınması ve veriye dayalı etkin işleyen konut piyasasında barınma hakkı çerçevesinde başta dar gelirli olmak üzere herkesin ekonomik olarak karşılanabilir, enerji verimli, dirençli, güvenli ve sağlıklı konutlara erişiminin sağlanması olarak açıklandı. 2025 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında ise inşaat sektörü, kentsel dönüşüm, şehirleşme ve konut politikaları ve tedbirlerine yönelik yol haritası belirlendi.

Türkiye'de konut yapı kooperatifleri 2000'li yıllara kadar ruhsatlı konut üretiminde yoğun olarak yer almıştır. Konut kooperatiflerini teşvik yoluyla orta gelir grupları için erişilebilir konut üretimi yeniden dizayn edilebilir. Gayrimenkul sertifikasının tekrar hayata geçirilmesi için mevzuattaki ihraç kriterlerinin gözden geçirilmesi önemlidir. Yapılacak düzenlemelerle belli ölçeklerde ihracın kolaylaştırılması hem geliştiricinin finansmanına hem de küçük birikimlerle konut sahibi olmak isteyenlere daha uzun vadeye yayılan bir alım kolaylığı sağlanmasına imkân sağlanabilir.

İNSANI MADEN YAŞATIR

Madencilik sektörü
hacmi

200 Milyar \$

Kıymetli madenler
GSYH'nin

%1.3

KİMYA, METAL VE MADEN SEKTÖR RAPORU

“Maden grupları ile birlikte yıllık ortalama 200 milyar dolarlık bir hacme ulaşması ülkemizin artık bu alanlarda dışa bağımlılığının bittiği anlamına gelmesi demektir.”

Kimya, Metal ve Maden sektörü; Doğal Taşlar, Endüstri Hammaddeleri, Enerji Hammaddeleri (Jeotermal, Nükleer, Kömür), Nadir Toprak Elementleri, Kıymetli Madenler, Metalik Cevherler gibi 6 farklı sektöre ayrıldığı gibi, Doğalgaz ve Petrol ile ilgili çalışmaları da bu kapsama aldığımızda toplam da 8 farklı alt gruba ayrılmaktadır.

Kıymetli Maden grupları, Doğalgaz, Petrol, Enerji Hammaddeleri gibi kısımlar dâhil edilmeden sektörün mevcut büyüklüğü GSYH'nin yaklaşık %1,3'ü gibi bir değere tekabül etmektedir.

Sektörü; Enerji Hammaddeleri, Nadir Toprak Elementleri, Kıymetli Madenler, Petrol, Doğalgaz, Metalik Cevherler gibi ülkemiz için oldukça önemli alanlarda stratejik hedefler listesinde yer almasını sağlayarak bu alanlarda ara ürün ve uç ürün elde edilebilmesi ve arama, keşif faaliyetleri için yatırım teşviklerinin çıkarılması, kamu yatırım kararının doğrudan Cumhurbaşkanlığı Makamı tarafından alınarak ilgili bütün kurum ve kuruluşlarının önüne set çekilmesi gerekmektedir. Sektörün 8 alt başlık altında sıralamış olduğumuz maden grupları ile birlikte yıllık ortalama 200 milyar dolarlık bir hacme ulaşması ülkemizin artık bu alanlarda dışa bağımlılığının bittiği anlamına gelmesi demektir.

Yeni Bir Madencilik Bakanlığının Kurulması: Madencilik ve enerji başlıklarının ayrılması, yer altı kaynaklarının daha etkin yönetimini sağlayacak ve sektörel koordinasyonu artıracaktır. Bu, bürokrasiyi azaltarak özel sektör yatırımlarını teşvik edecektir.

Madencilik sektöründe izin süreçlerinin Kamu Kurumları tarafından çok zor nihai edilebilmesi yatırım süreçlerini de oldukça uzatmasına sebep olmaktadır. Bu süre en iyi ihtimalle yaklaşık 3 yıl gibi bir zaman dilimine tekabül etmektedir.

Arama ve keşif süreçlerinin yanı sıra cevherlerin zenginleştirilmesi ile ilgili ülkemizde yeterli sayıda uluslararası kriterleri haiz teknik donanımlı kişiler ne yazık ki çok az sayıdadır. Bu da sektörde faaliyet göstermek isteyen yatırımcılar için bilgi eksikliğine ve dolayısı ile yatırıma karar vereme gibi etkilere neden olmaktadır.

Enerji Hammaddeleri, Kıymetli Madenler, Nadir Toprak Elementleri, Metalik Cevherler, Endüstri Hammaddeleri gibi sektörler Cevher Zenginleştirme yönü ile Ağır Sanayi Kuruluşları grubuna girmekte ve bu kapsamda yatırımcılara Finans Desteği sağlanmalıdır.

Maden Sektör Raporumuzun haricinde tuttuğumuz ikinci bir çalışmamız da mevzuatsal çözüm önerileri kısmıdır. Burada başta Çevresel Etki Değerlendirme Süreci olmak üzere, Tarım ve Orman Bakanlığının ilgili mevzuatları, GSM Ruhsat süreçleri ile ilgili mevzuatsal öneriler ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı üzerinden Ruhsat aşamalarının tek elden ilgili bütün kurumlar üzerinden işlem görmesine dair mevzuatsal çözüm önerilerimiz yer almaktadır.

DÜNYA'NIN DOĞAL LOJİSTİK MERKEZİ TÜRKİYE

2030'a kadar
karbon emisyon
azaltımı

%20

Lojistik sektörünün
Ekonomik Hacmi

100 Milyar \$

LOJİSTİK SEKTÖR RAPORU

“Türkiye’nin Orta Koridor (Trans-Hazar Uluslararası Taşımacılık Rotası) üzerindeki stratejik konumu, Asya ile Avrupa arasındaki taşımacılık ve ticarete merkezi bir rol üstlenmesine olanak tanımaktadır.”

Büyükölük açısından bölgesel bir lider konumunda bulunan lojistik sektörünün GSYH içerisindeki payı yaklaşık %12’dir ve ekonomik hacmi 2024 itibarıyla 100 milyar doları aşmıştır. Söz konusu büyükölük, taşımacılık, depolama, kargo, antrepo hizmetleri ve lojistik teknoloji yatırımlarından kaynaklanmaktadır.

Lojistik sektörü yaklaşık 1,2 milyon kişiye doğrudan ve dolaylı istihdam sağlamaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre, toplam çalışanların %6’sı lojistik sektörde istihdam edilmektedir. Sektörde nitelikli iş gücü ihtiyacı ise giderek artmaktadır.

Türkiye, küresel lojistik pazarında %1,5 ila %2,0 arasında bir paya sahiptir. Dünya Bankası Lojistik Performans Endeksi (LPI) 2023 sıralamasında Türkiye 38. sırada yer almıştır.

Bu sıralama, altyapı, lojistik hizmetlerin kalitesi ve uluslararası taşımacılık bağlantılarındaki iyileşmeleri yansıtmaktadır. Türkiye’nin Orta Koridor (Trans-Hazar Uluslararası Taşımacılık Rotası) üzerindeki stratejik konumu, Asya ile Avrupa arasındaki taşımacılık ve ticarete merkezi bir rol üstlenmesine olanak tanımaktadır. Akıllı lojistik sistemlerinin benimsenmesi, otomasyon ve veri analitiği yatırımları önceliklidir. 2025 yılına kadar sektörün dijitalleşme oranının %40’a çıkarılması hedeflenmektedir. AB Yeşil Mutabakatı doğrultusunda karbon salınımının azaltılması ve enerji verimliliğinin artırılması hedefleniyor. Türkiye’nin 2030 yılına kadar lojistik operasyonlarında karbon emisyonlarını %20 azaltması beklenmektedir.

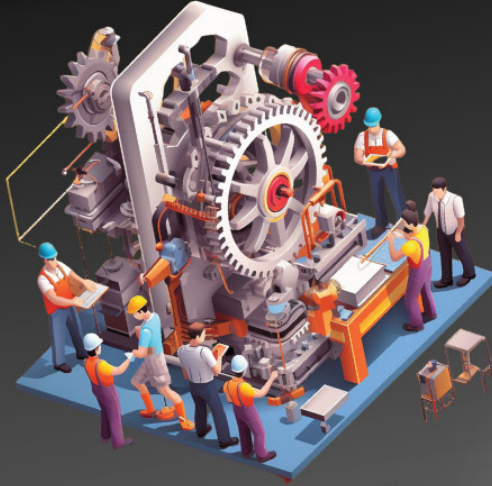
Uluslararası lojistik merkezleri oluşturma projeleriyle liman, demiryolu ve kara yolu bağlantıları güçlendirilecektir. Marmara, Ege ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yeni lojistik üslerin kurulması öngörülmektedir. 2030 yılına kadar Türkiye lojistik sektörünün ekonomik büyüklüğünün 150 milyar doları aşması beklenmektedir. Lojistik ve Taşımacılık hizmetleri ihracatının 2024 yılında 40 milyar doları aştığı tahmin edilirken, 2030 yılı itibarıyla ise 75 milyar dolara ulaşması öngörülmektedir. Gelecek projeksiyonda ise; demiryolu taşımacılığının toplam taşımacılık hacmindeki payının mevcut %5’ten %15’e çıkarılması hedeflenmektedir.

Bu noktada ülkemiz lojistik sektörünün sahip olduğu fırsat alanları ise; Çin’in Kuşak ve Yol Projesi’nin önemli bir ayağı olan Orta Koridor üzerinden taşımacılık hacmini artırma potansiyeli, Türkiye’nin büyüyen e-ticaret sektörü, depolama, dağıtım ve hızlı teslimat hizmetlerine olan talebi ve yeni serbest ticaret anlaşmaları ve lojistik merkezlerin kurulması olarak dikkat çekmektedir. Liman kapasitelerinin artırılması, demiryolu ağlarının genişletilmesi ve lojistik köy projelerinin hızlandırılması; E-fatura, e-konşimento gibi uygulamalarla süreçlerin dijitalleştirilmesi ve sektörün teknolojik dönüşümüne destek sağlanması ve lojistik meslek liseleri ve üniversite programlarıyla nitelikli iş gücünün artırılması konuları ise sektöre yönelik başlıca öneriler olarak sunulmaktadır.

MAKİNELERİN DİJİTAL ÇAĞI

SEKTÖR RAPORLARI

DİJİTAL ÇAĞDA
TÜRKİYE MAKİNE SEKTÖRÜ
YENİLİKÇİ ÜRETİM MODELİ

MUSIAD

Makine sektörü
ihracatı

28 Milyar \$

Türkiye imalat
sektöründeki payı

%12.7

MAKİNE SEKTÖR RAPORU

“Türk makine sektörü 2030 yılında 60 milyar dolar eşiğini zorlayacak ihracat kapasitesine ulaşması beklenmektedir.”

Türk makine sektörünün pazar hacmi 80 milyar dolar seviyesindedir. Sektörün ürettiği katma değer ise 16 milyar dolar civarındadır. 2024 yılı verilerine göre sektörün ihracatı 28 milyar dolar seviyesinde olup, ithalatı ise 44 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Genel imalat sektörü içindeki payı %12,7 olan makine sektörüne yönelik girişim sayısı 56 bin işletmenin üzerindedir.

Makine sektörünün küresel pazar büyüklüğü 3,85 trilyon dolar seviyesindedir. Bunun yanında dünya makine ihracatı 2,58 trilyon dolar olup, Türk makine sektörünün ihracatı 2023 verilerine göre sıralamada 25’inci sırada yer almaktadır. Ülkemiz makine ihracatının 2020 yılında küresel makine pazarındaki oranı %0,77 iken 2023 yılında %98’e yükselmiştir. Dolayısıyla 2020 ile karşılaştırdığımızda 2023 yılına kadar ortalama yıllık %16 seviyesinde bileşik büyüme gerçekleştirmiştir. Dünya makine ithalatında ise Türkiye 2023 rakamlarına göre 41 milyar dolarla %1,53 pay alarak 17’nci sırada yer almaktadır. Ülkemizin sanayi ve teknoloji stratejik hedefleri doğrultusunda makine sektörünün odağını; Teknolojik Dönüşüm ve Yenilikçilik, Sürdürülebilirlik ve Yeşil Üretim, Ölçek Ekonomisi ve Markalaşma ve Standardizasyon olarak 4 başlık altında toplayabiliriz.

Makine Sektörü tüm sektörlerle ilişkili olması dolayısıyla gelişmesi ve doğru planlandığı takdirde hedeflerine ulaşması kaçınılmaz bir sonuç olacaktır. Küresel Makine Sektörünün 2030 yılına kadar ortalama yıllık %7 civarında büyüyeceği öngörülmekte olup, küresel pazar büyüklüğünün 2030 yılında 6 trilyon dolar seviyesinde olacağı düşünülmektedir. Sektörün öncelikli sorunlarından biri yüksek dış ticaret açığıdır. En yüksek dış açığı verdiğimiz ülke de tüm dünyanın üretim üssü olmaya kararlı Çin pazarıdır. Amerika Birleşik Devletleri’nde ikinci Trump döneminde Çin’e karşı yüksek vergilerle uygulayacağı korumacı politika Çin’in diğer pazarlarda çok ciddi rekabetçi olacağını göstermektedir ki bu da ülkemizin %50’sinden fazla ihracat oranımız olan Avrupa’daki pazarımızda kan kaybedebileceğimiz anlamına gelmektedir. Özellikle teknolojik ara mal ithalat bağımlılığı tedarik zincirlerinde jeopolitik risk yaşanan dönemlerde aksamalara neden olmaktadır.

Yüksek ihracat yapma iştahımız yeni pazarlara girme hevesimiz ile ivme yakaladığımız pazarlarda başarı yakalayabiliriz. Amerika Birleşik Devletleri’nde son yıllarda yakaladığımız sıcak ilişkiler bu pazarda gelecekte hacim kazanacağını göstermektedir. İhracatta 3’ncü büyük pazarımız haline gelen Amerika Birleşik Devletleri’nde Çin’e uygulanacak yüksek vergi süresinde pazar Türk Makinecileri fırsat haline gelecektir. Bununla birlikte 2025 yılı en uzun sınır komşumuz olan Suriye’nin yeniden imarında önemli bir dönüm noktası olacaktır. 13 yıldır iç savaş dolayısıyla yerle bir olan Suriye’nin istikrarına dönük diplomatik başarımızın ardından ticari olarak da ülkenin kalkınmasında yine en önemli aktör Türkiye olacaktır. Sektörel ürün ve kalite standartlarının belirlenmesi ulusal/küresel rekabette hem eşitliği sağlayacak hem de ülkemizin kalite algısını yükseltecektir. Uzun yıllardır Avrupa ile çalışmamızdan kazandığımız kalite algımızı belli bir disiplin dahilinde sürdürülebilir hale getirmemiz küresel pazarda Türk makine sektörünü bir adım öteye taşıyacaktır.

İSTİHDAMIN VE YAŞAM KALİTESİNİN GÜVENCESİ, GELİŞİMİN ÖNCÜSÜ

Gelecek yıl ihracat
beklentisi

7 Milyar \$

Mobilya sektörü
imalat payı

%4-6

MOBİLYA VE DAYANIKLI TÜKETİM SEKTÖR RAPORU

“Türkiye’nin küresel çevre dostu mobilya pazarında önemli oyuncular arasına girmesini hızlandıracak “sürdürülebilir mobilya fabrikaları” için bir destek ve teşvik mekanizmaları oluşturulmalıdır.”

Türkiye Mobilya sektörü 2024 yılı verilerine göre, Türkiye imalat sanayi içerisinde %4-6’lık bir payla dikkati çeken büyüklükte bir sektör görünümündedir. TÜİK veri tabanına göre aktif firma sayısı 16.605 adettir. Sağladığı 242.342 kişilik istihdam ile ülkenin sosyal ve ekonomik yaşamına önemli katkı sağlayan sektörlerden bir olan mobilya sektörünün, kayıt dışı çalışanlar da dikkate alındığında toplam istihdamının 300.000’e ulaştığı tahmin edilmektedir. Sektör çalışan sayısı bakımında küçük ölçekli firmaların çoğunlukta olduğu bir yapıya sahip iken, son yıllarda orta ölçekli işletme yapısına yöneldiği söylenebilir. Sektörde ileri teknoloji uygulamaları hızla yaygınlaşmaktadır. Türkiye mobilya endüstrisinin 2023 yılı sonunda toplam ihracatı 5,1 milyar dolardır. 2024 yılı Ocak-Temmuz ayı toplam ihracat değeri ise 2,85 milyar dolar olmuştur. Bu durumda Türkiye en fazla ihracat yapan ülkeler sıralamasında 2023 yılı sonunda 11’inci sırada iken 2024 itibarıyla 6’ncı sıraya ulaşmıştır.

Mobilya ve dayanıklı tüketim sektörünün stratejik hedefleri olarak; risk sermayesi yönetimini sağlayacak bir kamusal/sektörel fon oluşturulması, büyümenin sürdürülebilir olması için finansal altyapının güçlendirilmesi, sektörün kalifiye eleman ihtiyacının karşılanmasına yönelik eğitim kurumları ile işbirliklerinin artırılması, Türkiye’nin mobilya ihracatında kilogram başına elde ettiği kazanımın artırılması için özel strateji ve uygulamaların (tasarımda iyileştirme, inovatif ürünler, markalaşma gibi) geliştirilmesi ve uluslararası pazarlara yönelim için sektöre özgü lojistik destek birimlerini kurulması sıralanabilir. Bunlara ilaveten mobilya sektöründe kalite, fiyat ve çevresel değerler açısından tedarik sürecini iyileştirecek yeni mekanizmaların kurulması, özellikle ulusal tedarik kaynaklarıyla iş birliklerinin kuvvetlendirilmesi; geleceği güvenceye almak için inovatif araçlarda yoğunlaşmanın artırılması; akıllı ve çevre dostu mobilyaya yönelimin geliştirilmesi; sürdürülebilirlik hedefleri çerçevesine “yeşil vergilendirme uygulamalarının” kolaylaştırıcı bir mevzuatla güçlendirilmesi bu amaçla gerekli teknik altyapının oluşturulması; Türkiye’nin küresel çevre dostu mobilya pazarında önemli oyuncular arasına girmesini hızlandıracak “sürdürülebilir mobilya fabrikaları” için bir destek ve teşvik mekanizmalarının oluşturulması da stratejik hedefler içerisinde yer almaktadır.

Bu noktada ülkemiz mobilya sektörünün sahip olduğu fırsat alanları ise; sektörde artan uluslararasılaşma eğilimi, yeni pazarlara girme, ihracatın artması, komşu ülkelerle ticaretin gelişmesi, Ortadoğu ülkelerinde ve Türk Cumhuriyetlerde artan etkinlik; Avrupa pazarına yakınlık, Türkiye’yi çevreleyen pazarın büyüklüğü ve ekonomik gücü, Afrika ile olan yakınlaşma, burada etkili olan STK’lar ile koordineli çalışılması ve Rusya ile ihracatın artması, özellikle kaliteli ve marka değeri olan mobilyaların ihracatıdır. Sektör için dünyadaki tüketici pazarlarının daha iyi tespit edilmesi; yakın pazarlardaki mobilya üreticilerinin tespit edilip onların durumu da dikkate alarak Türkiye için bir gelişim yol haritasını oluşturulması; Çin gibi ülkelerin uzak pazarlardaki satış yapmada kullandığı araçlara ve ortaya çıkan başarıya (benchmarking-kıyaslama) bakılarak sektör için yeni stratejiler geliştirilmesi ve yurt dışı ziyaretlere daha çok destek verilmesi, yurt dışı temsilciliklerin güçlendirilmesi ve devamlılığın sağlanması. Seçilen bölgeler için lojistik destek mekanizmaların oluşturulması konuları ise sektöre yönelik başlıca öneriler olarak sunulmaktadır.

TÜRK OTOMOTİV SEKTÖRÜNÜ GELECEĞE TAŞIYORUZ

Türkiye, dünyanın
en büyük araç
üretiminde

12.

Küresel otomotiv
üretimindeki payı

%1.57

OTOMOTİV VE ULAŞIM ARAÇLARI SEKTÖR RAPORU

“Dünyanın en büyük 12’nci araç üreticisi konumunda olan Türkiye, özellikle Avrupa pazarına yönelik ticari araç ve binek araç üretiminde güçlü bir konuma sahiptir.”

Türkiye, 2023 yılında 1,47 milyon adet motorlu taşıt üretimi gerçekleştirmiştir. Küresel otomotiv üretiminde Türkiye’nin payı %1,57 seviyesindedir. 2022 yılında Türk otomotiv endüstrisinin toplam ihracatı 31 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

Ülkemiz otomotiv sektörü yaklaşık 200.000 kişiye doğrudan istihdam sağlamaktadır. 2022 yılı itibarıyla Türkiye’deki 13 büyük otomotiv fabrikasının toplam istihdamı 56.722 kişi olarak belirtilmiştir. Bu çerçevede Türkiye, 2023 yılı itibarıyla küresel otomotiv üretiminin %1,57’sini gerçekleştirmektedir. Dünya çapında otomotiv üretimi 93,5 milyon araç seviyesine ulaşmıştır. Halihazırda Türkiye, dünyanın en büyük 12. araç üreticisi konumundadır ve özellikle Avrupa pazarına yönelik ticari araç ve binek araç üretiminde güçlü bir konuma sahiptir. Türkiye, üretimin yaklaşık %75’ini ihraç etmektedir ve Avrupa ülkelerine önemli bir tedarikçi olarak öne çıkmaktadır.

Sektöre yönelik hedefler ise; Türkiye’nin dünya otomotiv ticaretindeki rekabetçi konumunu koruyarak %1,6 civarında olan küresel üretim payını artırması, elektrikli araç üretim kapasitesini artırmak ve sürdürülebilir otomotiv çözümlerine uyum sağlamak ve 2028 yılına kadar otomotiv ihracatını 57,8 milyar dolara çıkarmak olarak sıralanmaktadır.

Bunlara ilaveten yerli üretim teknolojilerine ağırlık vererek elektrikli araç ve batarya teknolojileri gibi yenilikçi alanlarda liderlik; stratejik ortaklıklar ve teknoloji transferleriyle küresel otomotiv ekosistemine daha güçlü bir entegrasyon sağlamak ise diğer stratejik hedefler olarak ön plana çıkmaktadır. Türkiye’nin 2023 yılında ulaştığı 1,47 milyon adet üretimin 2028 yılına kadar daha da artırılması hedeflenmektedir. 2022 yılı itibarıyla otomotiv ihracatı 31 milyar dolar seviyesindeyken, 2028 yılı hedefi 57,8 milyar dolardır. Türkiye’nin imalat sanayi ihracatındaki payının %16,2’ye çıkarılması öngörülmektedir.

Sektörün halihazırda barındırdığı başlıca riskler ise küresel çip kıtlığı, üretim süreçlerini olumsuz etkileyerek gecikmelere ve maliyet artışlarına neden olması; elektrikli araçlar ve sürdürülebilir uygulamalara yönelik altyapı eksiklikleri ve düzenlemelerdeki yavaşlık ve Çin ve Güney Kore gibi ülkelerin üretim kapasitesindeki artışın Türkiye’nin rekabet gücünü zayıflatma ihtimali olarak sıralanmaktadır.

Elektrikli araçlara yönelik küresel talep artışına dair, Türkiye’nin bu alana yönelik yatırımlarını hızlandırması; TÜBİTAK, KOSGEB ve Ticaret Bakanlığı gibi kurumlar tarafından sağlanan teşviklerin kapsamının genişletilmesi, yerli üretim ve ihracat kapasitesini artırması; küresel üreticilerle Ar-Ge ve üretim odaklı iş birlikleri kurulması, Türkiye’nin inovasyon ekosistemini güçlendirmesi gibi konular ise sektöre yönelik başlıca öneriler olarak sunulmaktadır.

GÜÇLÜ TEDARİK ZİNCİRİ, SÜRDÜRÜLEBİLİR GELECEK!

Perakende sektörü
istihdamı

1 Milyon

2030'a kadar büyüme
hacmi artışı

3 Kat

PERAKENDE SEKTÖR RAPORU

“Organize perakende zincirlerinde çalışan sayısı 1 milyona yaklaşırken, küçük işletmelerle birlikte bu rakam daha da artmaktadır.”

Türkiye’deki gıda perakendeciliği sektörü, perakende sektörünün en büyük alt sektörlerinden biridir. 2023 itibarıyla sektörün büyüklüğü yaklaşık 300 milyar TL seviyesindedir ve organize perakendeciliğin payı hızla artmaktadır. Market zincirleri, e-ticaret ve indirim marketleri sektörün büyümesini desteklemektedir.

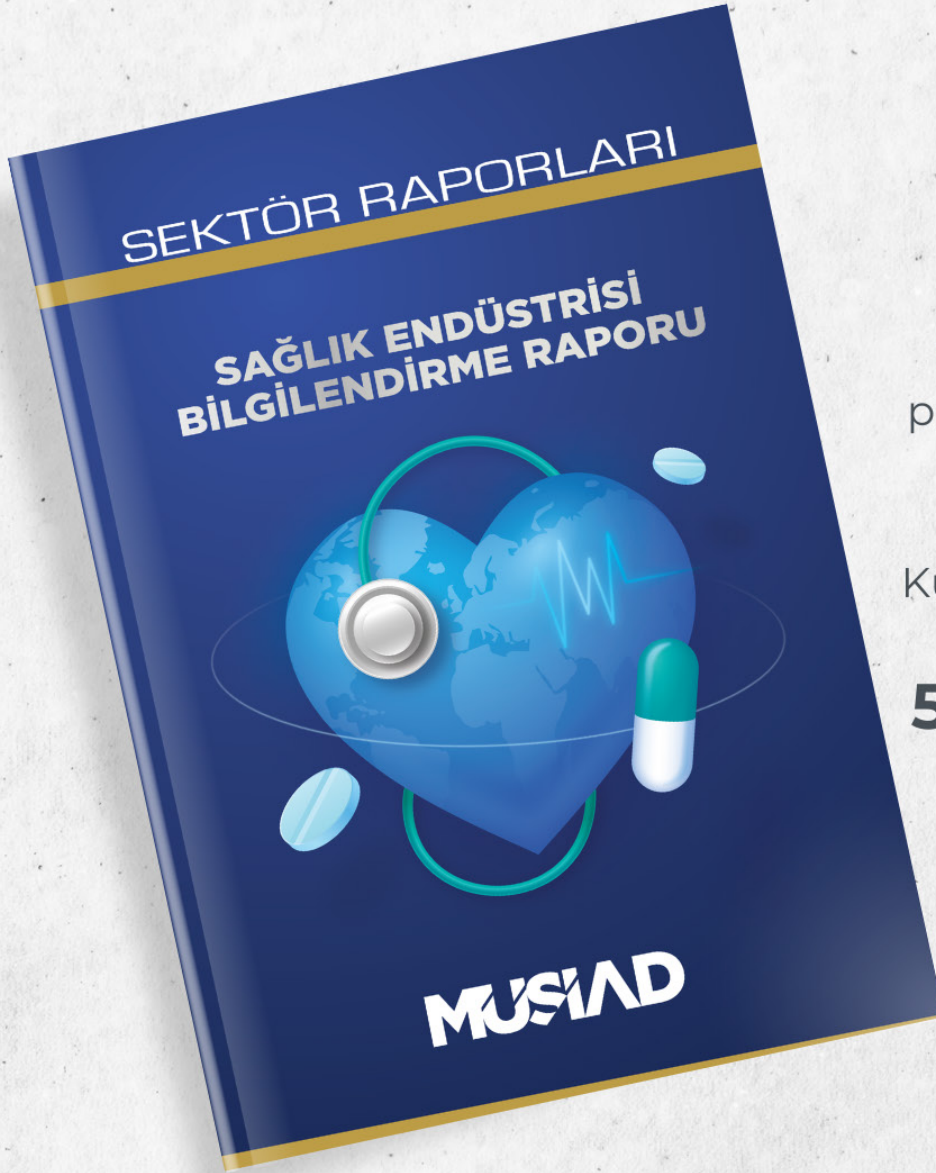
Gıda perakendeciliği sektörü yüz binlerce kişiye istihdam sağlamaktadır. Örneğin, organize perakende zincirlerinde çalışan sayısı 1 milyona yaklaşırken, küçük işletmelerle birlikte bu rakam daha da yüksektir. Türkiye’nin gıda perakendeciliği sektörü, dünya perakende sektöründe henüz küçük bir paya sahiptir. Ancak, özellikle organize perakende ve e-ticaret alanında büyüme potansiyeli yüksektir.

Türkiye, Avrupa ve Orta Doğu arasında stratejik bir konumda olduğu için lojistik avantajlara sahiptir. Ayrıca, genç nüfus ve artan şehirleşme, sektörün büyümesini destekleyen önemli unsurlardır. Organize perakendeciliğin toplam perakende içindeki payını artırmak; Dijital dönüşüm ve e-ticarete yönelik yatırımları artırmak; Yerli üretimi destekleyen tedarik zincirlerini güçlendirmek; İhracat kapasitesini artırarak bölgesel bir gıda ticaret merkezi olmak; 2030’a kadar sektörün organize perakendecilik hacminin 2-3 katına çıkarmak; Türkiye’nin gıda ihracatında, özellikle işlenmiş gıda ürünleri ve organik ürünler alanında büyümenin sağlanması ve yıllık %10-15 oranında artması konuları sektöre ilişkin stratejik hedefler olarak ön plana çıkmaktadır.

Sektörün halihazırda barındırdığı başlıca sorunlar ve riskler ise; büyük zincir marketlerin yayılması, küçük işletmelerin faaliyetlerini zorlaştırması; tarım ürünlerindeki fiyat dalgalanmaları ve lojistik maliyetlerindeki artışlar ve sık değişen regülasyonlarının sektör oyuncularını için belirsizlik yaratmasıdır. Bunlara ilaveten enflasyon ve kur dalgalanmalarının maliyetleri artırması, global markaların Türkiye pazarına girişinin yerel oyuncuları zorlaması ve teknolojiye uyum sağlayamayan işletmelerin rekabet avantajını kaybetmesi; sektöre yönelik riskler olarak sıralanmaktadır. Mevcut durumda sektöre yönelik fırsatlar ise online satış kanallarının geliştirilmesinin sektöre yeni büyüme alanları yaratması; Türkiye’nin tarımsal çeşitliliğinin yerel ve organik ürün ihracatında avantaj sağlaması ve Türkiye’nin lojistik avantajlarını kullanarak komşu ülkelere yönelik ticaretin artırılması olarak dikkat çekmektedir.

Bu kapsamda tarım ve gıda sektörünü destekleyen uzun vadeli politikalar geliştirilmeli; sürdürülebilirlik ve dijitalleşmeye yönelik yatırımlar artırılmalı ve çalışanların niteliklerini artıracak eğitim programları ve yenilikçi çözümler teşvik edilmelidir.

YERLİ ÜRETİM, İNOVASYON VE KÜRESEL REKABETLE GELECEĞİ BİRLİKTE ŞEKİLLENDİRİYORUZ

Türkiye'deki ilaç
pazarında büyüme

%92.2

Küresel ilaç pazarı
büyüklüğü

513 Milyar \$

SAĞLIK SEKTÖR RAPORU

“Uygun maliyetli ve kaliteli sağlık hizmetleri, coğrafi konum ve modern sağlık altyapısı gibi avantajları sayesinde sağlık turizminde dünya çapında tercih edilen bir destinasyon haline gelmiştir.”

Küresel tıbbi cihaz pazarı, yaşlanan nüfus, sağlık reformları ve ileri teknolojilerin yaygınlaşmasıyla hızla büyümüşür. 2015-2024 yılları arasında pazar, yıllık ortalama %5 büyüyerek 363,8 milyar dolardan 513,5 milyar dolara ulaşmıştır. Özellikle ABD’deki sağlık reformları sayesinde 30 milyon sigortasız kişinin sigorta kapsamına alınması, pazarın genişlemesine önemli katkı sağlamıştır. İleri teknolojiler arasında Tıbbi Nesnelerin İnterneti (IoMT), medikal robotlar, artırılmış/sanal gerçeklik (AR/VR), nanoteknoloji ve 3D yazıcı teknolojisi dikkat çekmektedir. Bu teknolojiler, hasta izlemeyi kolaylaştırmış, tanı ve tedavi süreçlerini hızlandırmıştır. 2030 itibarıyla 65 yaş üstü nüfusun dünya genelinde %20’ye ulaşacağı tahmin edilmekte, bu durum tıbbi cihazlara olan talebi artırmaktadır. Türkiye, tıbbi cihaz sektöründe büyüme potansiyeline sahiptir, ancak sektörde ciddi yapısal sorunlar bulunmaktadır.

Türkiye’nin tıbbi cihaz sektöründe üretimi genellikle montaj odaklı olup, yüksek teknoloji içrikli ürünlerde yetersizdir. Kamu hastanelerinin alımları sektöre yön vermekte, bu durum üreticilerin ve ithalatçıların gelecekteki projeksiyonlarını büyük ölçüde etkilemektedir. Ayrıca, Avrupa Birliği MDR/IVDR düzenlemeleri, sektör için maliyet artışlarına ve yeniden sertifikalandırma zorluklarına yol açmıştır. Türkiye ilaç pazarı, 2023 yılı itibarıyla %92,2’lik bir büyüme ile 211 milyar TL’ye ulaşmıştır. Ancak bu büyüme, büyük oranda döviz kuru artışlarından kaynaklanmıştır. Hacim bazında yalnızca %4,6’lık bir artış gerçekleşmiştir. 2023’te ithal edilen ilaçlar pazarın %77’sini oluştururken, yerli üretim ilaçlar %23’lük bir pay almıştır. Geri ödeme sisteminin fiyatlandırma üzerindeki baskısı ve döviz kurlarındaki dalgalanmalar sektör üzerinde önemli bir mali baskı oluşturmaktadır. Sektördeki temel zorluklar ise döviz kuru dalgalanmaları nedeniyle maliyet artışları, geri ödeme sistemiyle ilgili belirsizlikler, yüksek enflasyonun karlılığı düşürmesi ve yatırım ve Ar-Ge eksiklikleri olarak sıralanmaktadır.

Türkiye, sağlık turizmi açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Uygun maliyetli ve kaliteli sağlık hizmetleri, coğrafi konum ve modern sağlık altyapısı gibi avantajları sayesinde sağlık turizminde dünya çapında tercih edilen bir destinasyon haline gelmiştir. Estetik cerrahi, diş tedavisi ve organ nakli gibi alanlarda uluslararası hasta sayısı her yıl artmaktadır. Ancak, kur dalgalanmaları, fiyat rekabeti ve yetersiz pazarlama faaliyetleri gibi tehditler de bulunmaktadır. Bu kapsamda sağlık turizmini geliştirmek için öneriler; uluslararası pazarlama faaliyetlerinin artırılması, sağlık hizmetleri altyapısının güçlendirilmesi, hedef pazarlarda dijital tanıtım ve iş birlikleri yapılması olarak sıralanmaktadır.

Bunlara ilaveten; Türkiye’nin ithalat bağımlılığını azaltmak için tıbbi cihaz, ilaç ve gıda takviyelerinde yerli üretim artırılmalıdır. AR-GE yatırımları ile yenilikçi ürünler geliştirilmelidir. Uluslararası hasta çekmek için hastane ve klinik altyapısı güçlendirilmelidir. Dijital pazarlama stratejileri geliştirilmeli, hedef pazarlarda tanıtım yapılmalıdır. Sağlık sektöründe inovasyonu teşvik edecek eğitim programları düzenlenmeli, nitelikli insan kaynağı yetiştirilmelidir. AR-GE ve sertifikasyon süreçleri için fonlama programları artırılmalı, yerli üreticiler teşvik edilmelidir. Küçük ve orta ölçekli işletmelerin maliyetlerini azaltacak iş birlikleri desteklenmelidir.

GÖK KUBBEMİZİN ALTINDA, KENDİ GÜCÜMÜZLE

Savunma Sanayi
istihdamı

100 Bin

10 yılda
Savunma Sanayi
hacim artışı

3 Kat

SAVUNMA SANAYİ SEKTÖR RAPORU

“Son dönemde özellikle insansız hava araçları, füze sistemleri, mühimmatlar, kara araçları ve hava taşıtı yapısal parçaları alanlarında ihracat başarıları elde edilmiş, toplam 185 ülke ile iş birliği gerçekleştirilmiştir.”

Türk Savunma Sanayiinin geçtiğimiz 20 yılda çok önemli bir büyüme kaydettiği ve bu büyümenin, yurt içi ve yurt dışı satışlar, Ar-Ge harcamaları ve sektörel istihdam gibi birçok parametrede kendisini gösterdiği görülmektedir. 2014 yılında 5,1 milyar dolar olan Türk Savunma ve Havacılık cirosu yaklaşık 3 kat büyüyerek 2024 yılı sonu itibariyle 15,072 milyar dolara kadar yükselmiştir. Savunma Sanayi Başkanlığının paylaştığı verilere göre yaşanan büyüme istihdama da yansımış olup, 2024 yılı itibariyle toplam istihdam sayısı 90.969’a ulaşmıştır.

2024 yılı sonu itibariyle ülkelerin yıllık savunma harcamasının 2,24 trilyon dolara ulaştığı, bunun 1 trilyon dolarının ise ekipman tedarikine ayrıldığı görülmektedir. En yüksek savunma harcaması yapan ülkeler listesinde Türkiye, yaklaşık 16 milyar dolarla 23’üncü sıradadır.

Türk Savunma ve Havacılık Sanayii, 2024 yılında toplam 7,154 milyar dolar ihracat gelirin'e ulaşmıştır. Son dönemde özellikle insansız hava araçları, füze sistemleri, mühimmatlar, kara araçları ve hava taşıtı yapısal parçaları alanlarında ihracat başarıları elde edilmiş, toplam 185 ülke ile iş birliği gerçekleştirilmiştir.

Sektörün stratejik hedefleri; dost ve müttefik olmayan ülkelere bağımlılığın sıfıra indirilmesi ve ülkemizin kendi ihtiyaçlarını karşılayarak herhangi bir dışa bağımlılığı kalmamasıdır. Buna ila-veten küresel rekabet gücünün artırılarak ihracatın ithalatı %200 karşılaması planlanmaktadır.

Sektörün parça imalatına odaklanması nedeniyle uzun vadede bitmiş ürün çeşitliliğinin sınırlanması; sanayicilerin karşılaştığı yüksek finansal maliyetlerin projelerin başlatılması ya da mevcut projelerin sürdürülebilirliği açısından önemli bir engel oluşturması hem nitelikli hem de nitelsiz personel bulma zorluğu; sektördeki büyümeyi ve üretim kapasitesini kısıtlayan önemli faktörlerdir.

Bu çerçevede sivil sanayide yetenekli firmaların boşluk olan alanlarda savunma sanayiine entegrasyonunu hedefleyen projelerin artırılması ve dost/müttefik ülkelerin belirlenmesi ve artırılması konuları önem arz etmektedir.

TEKSTİLDE DÖNÜŞÜM, GELECEKTE GÜÇ

Türkiye'de tekstil deri ve
hazır giyim sektörleri
istihdamı

1 Milyon

Türkiye Tekstil
Sektörünün
Dünya'daki payı

%3.5

TEKSTİL, DERİ VE HAZIR GİYİM SEKTÖR RAPORU

“Coğrafi konumu, ürünlerde fark yaratma potansiyeli, hızlı üretim ve teslim kabiliyetiyle krizlere kolaylıkla uyum sağlaması; Türk tekstil sektörünün gelişimi için önemli fırsatlar sunmaktadır.”

Türkiye’de tekstil, deri ve hazır giyim sektörleri toplamda yaklaşık 1 milyon kişiye istihdam sağlamaktadır. Bu, Türkiye’nin toplam istihdamının yaklaşık %7’sini oluşturmaktadır. Tekstil ve hazır giyim sektörü, 2023 yılında yaklaşık 32 milyar dolar ihracat gerçekleştirmiştir. Bu rakam Türkiye’nin toplam ihracatının yaklaşık %12’sine karşılık gelmektedir. Deri sektörü ise yaklaşık 2 milyar dolarlık ihracat hacmine sahiptir ve daha niş bir segmentte faaliyet göstermektedir. Türkiye, tekstil ve hazır giyim sektöründe dünyanın en büyük ilk 5 tedarikçi ülkesi arasında yer alıyor. Hazır giyim ihracatında Türkiye, Çin, Bangladeş ve Hindistan gibi ülkelerin ardından Avrupa için en büyük tedarikçi konumundadır.

Ülkemiz dünyanın toplam tekstil ihracatının %3,3’ünü ve hazır giyim ihracatının %3,5’ini karşılamaktadır. Coğrafi avantajı, kısa teslim süreleri ve kaliteli üretimi sayesinde Avrupa Birliği, Türkiye’nin en büyük pazarıdır. Sektörün stratejik hedefleri ise; ucuz iş gücüne dayalı üretim modelinden uzaklaşarak daha fazla markalaşma ve inovasyon odaklı büyüme; çevre dostu üretim, karbon ayak izinin azaltılması ve sürdürülebilir tekstil ürünlerine geçiş; akıllı tekstiller, dijital platformlar ve otomasyona geçiş ile teknolojik entegrasyonun artırılması olarak sıralanmaktadır. Dış ticarete yönelik ise; 2028 yılına kadar tekstil ve hazır giyim ihracatının toplamda 50 milyar dolar seviyesine çıkarılması hedeflenmektedir. Bu kapsamda üretim kapasitesinin, artan iç ve dış talebi karşılamak için yılda ortalama %5 büyümesi beklenmektedir. AB’nin yanı sıra ABD, Afrika ve Güneydoğu Asya ülkelerine ihracatın artırılması stratejik öncelik taşımaktadır.

Sektörün ön plana çıkan sorunları ise; enerji, hammadde ve iş gücü maliyetlerindeki artışın rekabet gücünü düşürmesi; küçük ve orta ölçekli işletmelerin dijital dönüşüm süreçlerine adapte olmakta zorlanması ve küresel pazarlarda Türk tekstil ürünlerinin genellikle fason üretimle anılmasının katma değer yaratmayı zorlaştırması şeklinde özetlenmektedir. Çin, Bangladeş ve Vietnam gibi ülkelerle düşük maliyetli üretim rekabeti; ihracat pazarlarındaki politik istikrarsızlıklar ve Türkiye içindeki ekonomik dalgalanmalar ve AB’nin Yeşil Mutabakat gibi çevre düzenlemelerine hızlı uyum sağlayamamak, sektörün barındırdığı riskler olarak dikkat çekmektedir.

Sektörün gelişimi için karşımıza çıkan fırsatlar; yakın coğrafi konumu sayesinde Avrupa’nın tedarikçi listesinde daha üst sıralara çıkılma ihtimali; akıllı tekstiller, teknik tekstiller ve sürdürülebilir ürünlerde fark yaratma potansiyeli ve Türk tekstil sektörünün hızlı üretim ve teslim kabiliyetinin krizlere uyum sağlamasını kolaylaştırması olarak sıralanmaktadır.

Bu kapsamda sektöre yönelik somut öneriler; sektörde karbon ayak izini azaltacak teşvikler ve düşük faizli yeşil finansman modellerinin geliştirilmesi; firmaların markalaşma ve pazarlama faaliyetlerine daha fazla yatırım yapmasının sağlanması, global ölçekte tanınan Türk markalarının yaratılması; nitelikli iş gücü yetiştirilmesi için sektörel meslek eğitim programlarının artırılması ve KOBİ’ler için dijitalleşme teşvikleri sağlanmasıdır.

TURİZM, TÜRKİYE'NİN HİKAYESİNİ DÜNYAYA ANLATIR

2024 Turizm Sektör
geliri

61 Milyar \$

Turizm Sektörü
istihdamı

2 Milyon

TURİZM SEKTÖR RAPORU

“Turizm sektörü, 1,51 milyon kişiye doğrudan istihdam sağlayarak ülke ekonomisinin önemli bir iş gücü kaynağı haline gelmiştir.”

2024 yılında Türkiye, 62.3 milyon ziyaretçi ağırlayarak 61.1 milyar dolar gelir elde etmiştir. Kişi başı gecelik gelir 982 dolar ile rekor kırılmıştır.. Turizm sektörü, 2 milyon kişiye doğrudan istihdam sağlayarak ülke ekonomisinin önemli bir iş gücü kaynağı haline gelmiştir.

Turizm sektörü, 2024 itibarıyla dünya genelinde 10 trilyon dolarlık ekonomik hacme ulaşmış ve küresel GSYH'nin %10'unu oluşturmuştur. Dünya genelinde yaklaşık 300 milyon kişiye iş imkânı sunulmaktadır.

Türkiye, Akdeniz çanağında İspanya ve İtalya gibi ülkelerle birlikte en fazla turist çeken destinasyonlardan biridir. Türkiye'nin turizm gelirleri, deniz-kum-güneş turizmi dışında kültürel ve gastronomik zenginliklere dayalı olarak da çeşitlenmektedir. Türkiye, uluslararası turizm yatırımları açısından dünyada dördüncü sıradadır. İstanbul ise turizm yatırımları açısından dünya genelinde üçüncü sıraya yükselmiştir.

Sektörün temel hedeflerinden biri, turizmi tüm yıl boyunca sürdürülebilir kılmaktır. Özellikle doğa, sağlık ve gastronomi turizmi gibi alanlarda çeşitlendirme çalışmaları yapılmaktadır.İlaveten Türkiye, estetik cerrahi, diş tedavisi ve saç ekimi gibi alanlarda lider konuma gelmiştir. Sağlık turizmi, turizm gelirlerinin önemli bir parçasını oluşturmaktadır.Sektörün gelişiminin önündeki başlıca sorunlar; turizm faaliyetlerinin büyük ölçüde yaz aylarına yoğunlaşması sebebiyle istikrarlı bir gelir akışı ve sürdürülebilir istihdam oluşturulmasının zorlaşması; Yunanistan ve Mısır gibi Akdeniz çanağında Türkiye'nin rakipleri arasında yer ülkelerin daha düşük fiyat politikaları ile rekabet avantajı sağlaması ve mevzuata ilişkin problemler sayılabilir.

Günümüzü ve yarınları dikkate alan, sektörün tümünün katkılarıyla hazırlanan güncel bir “Turizm Yasası” ihtiyacı bulunmaktadır. Mevcut yasal düzenlemeler her iki-üç senede bir güncellenmeye ihtiyaç duyması da yeterli olmadıklarının delili olarak kabul edilebilir. Bu sebeple en kısa zamanda; Seyahat Acentaları, Oteller, Rehber gibi sektörün önemli aktörlerinin tek bir yasal düzenleme ile bir çatı altında toplanması Türkiye Turizmine ivme kazandıracaktır.

Bu kapsamda sektöre yönelik somut öneriler; dijital rezervasyon sistemleri ve veri analitiği kullanılarak turist deneyimlerinin kişiselleştirilmesi ve küresel rekabet gücünün artırılması; ekoturizm, agro-turizm ve çevre dostu projeler teşvik edilerek doğal ve kültürel mirasın korunması; Yunanistan ve diğer Akdeniz ülkeleri ile ortak kruvaziyer turları düzenlenerek turizm gelirleri artırılması şeklinde sıralanmaktadır.

MUSIAD

SEKTÖR KURULLARI VE FUAR FORUM KOMİSYONU

**BURHAN
ÖZDEMİR**

Genel Başkan Yardımcısı
Sektör Kurulları ve Fuar Forum Komisyonu

**ERKAN
GÜL**

Sektör Kurulları ve Fuar Forum
Komisyonu Başkanı

**ALTUĞ
KARATAŞ**

Sektör Kurulları ve Fuar Forum
Komisyonu Başkan Yardımcısı

**ABDÜLKADİR
ÇINAR**

Sektör Kurulları ve Fuar Forum
Komisyonu Başkan Yardımcısı

**ÖMER
KARATEMİZ**

Sektör Kurulları ve Fuar Forum
Komisyonu Başkan Yardımcısı

SEKTÖR KURULLARI BAŞKANLARIMIZ

SADETTİN BUDAK

Basım, Yayın ve Medya
Sektör Kurulu Başkanı

Cep Telefonu: +90 532 456 08 88

TAHA ÇİFTÇİ

Dijital Dönüşüm
Sektör Kurulu Başkanı

Cep Telefonu: +90 530 600 47 47

İSMAİL HAKKI KARACA

Enerji ve Çevre
Sektör Kurulu Başkanı

Cep Telefonu: +90 532 515 93 91

HASAN EKMEN

Finansal Hizmetler, Danışmanlık
ve Eğitim Sektör Kurulu Başkanı

Cep Telefonu: +90 533 593 93 77

CEMAL ÖZENER

Gıda, Tarım ve Hayvancılık
Sektör Kurulu Başkanı

Cep Telefonu: +90 532 324 61 00

ALİ TUTUK

Hizmetler
Sektör Kurulu Başkanı

Cep Telefonu: +90 532 681 88 06

CEMİL YÜKSEKDAĞ

İnşaat ve Yapı Malzemeleri
Sektör Kurulu Başkanı

Cep Telefonu: +90 533 229 00 00

MUHİTTİN CAN

Kimya, Metal ve Maden
Sektör Kurulu Başkanı

Cep Telefonu: +90 533 426 02 22

**MEHMET METİN
KORKMAZ**

Lojistik
Sektör Kurulu Başkanı

Cep Telefonu: +90 532 214 24 56

İSMAİL SOMALI

Makine
Sektör Kurulu Başkanı

Cep Telefonu: +90 532 592 10 00

SAİM BIÇAK

Mobilya ve Dayanıklı Tüketim
Sektör Kurulu Başkanı

Cep Telefonu: +90 533 726 12 11

İSMAİL ALTIN

Otomotiv ve Ulaştırma Araçları
Sektör Kurulu Başkanı

Cep Telefonu: +90 532 273 26 94

**HÜSEYİN
SARPKAYA**

Sağlık
Sektör Kurulu Başkanı

Cep Telefonu: +90 533 812 18 24

**FATİH
ALTUNBAŞ**

Savunma Sanayi
Sektör Kurulu Başkanı

Cep Telefonu: +90 532 686 06 15

**FATİH
CANPOLAT**

Tekstil, Deri ve Hazır Giyim
Sektör Kurulu Başkanı

Cep Telefonu: +90 536 218 47 80

MURAT KUNDAK

Turizm
Sektör Kurulu Başkanı

Cep Telefonu: +90 532 688 87 87

MÜSTAKİL SANAYİCİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ
ATAKÖY 7-8-9-10 MAH. ÇOBANÇEŞME E5 YANYOL CAD. NO:4, BAKIRKÖY / İSTANBUL
T: +90 212 395 00 00 | 444 0 893 | F: +90 212 395 00 01